

Forfatter: Brandes, Edvard

Titel: Udrag fra Holberg og hans Scene

Citation: Brandes, Edvard: "Holberg og hans Scene", i Brandes, Edvard: *Holberg og hans Scene*, Gyldendal, 1898, s. 119. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-brandesed_03-shoot-idm140324074772304/facsimile.pdf (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Holberg og hans Scene

Holbergs Raahed bringer disse velagtede Borgere, vende sig til Siden og hviske Uartigheden ind i Kulisserne, hvor man tør haabe, at intet Medlem af Personalet opholdt sig i det kritiske Øjeblik. Lyksaligt det Teater, hvis Chef saaledes vogter over haade Kunstnernes og Tilskuernes Moral! Alligevel maa man beklage, at Holberg fødtes inden Hr. Neffemans Tid, da Digteren unægteligt Gang efter Gang synder mod den af ham udarbejdede Presselov. Faar vi Dyden beskyttet ved den her i Staden, vil ikke alene Utugten forsvinde som Nat for Dag, men det kgl. Teaters Skuespillere behøver aldrig mer rødmende og flove at hviske Holbergs Uartigheder frem, da Hr. Fallesen vilde ende i Tugthuset, om han spillede *Det lykkelige Skibbrud*. Man tænke sig for Eksempel, at Holberg i tredje Akt lader optræde *En Skøge*, der skal giftes og af den Grund ikke vil standse sin »Næring« (Repliken er strøget, skønt Rollen spilles af et Mandfolk). Allerede denne Figur, om hvis Utugtighed der ikke kan tvistes, fælder Holberg.

Og hvad vilde det nytte ham, om han paa-braabte sig det gode Formaal! Philemon, hans Repræsentant, siger i Begyndelsen af Stykket de smukke Ord: »I véd, at jeg er forhadt af alle Folk, alene fordi jeg kalder enhver Ting med sit rette Navn, fordi min Mund svarer til mit Hjærte, fordi jeg ikke kan sige, at jeg ærer den, som jeg

hemmelig foragter«. Det: *at kalde enhver Ting med sit rette Navn*, betegner en Literaturbevægelse, som til ingen Tid var velset af Magthaverne, og mod hvilken nu det kgl. Teaters Publikum, opdraget med Duftvaudeviller og Operaer, værges som imod en ødelæggende Farsot. Repertoiret konstrueres henimod det Barnlige og Fantastiske, og Smagen forlanger dette. Et Bevis foreligger i de gentagne Opførelser af *Scapins Skalkestykker* og *Aprilsnarrene* for udsolgt Hus. Det er to gamle udspillede Stykker, som begge i ældre Tid opførtes for tomme Bænke. Og nu trækker de Folk til Teatret, som maaske ingensinde før. Af hele Molières Produktion staar saaledes fast paa det danske Nationalteaters Repertoire kun *Scapin*, der i ingen Henseende kan maale sig med *Tartufe*, *Fruentimmerskolen*, *Menneskehaderen*, *Don Juan*, *Amfitryon* og hvilke man iøvrigt vil nævne af Molières berømte Skuespil. Allerede Molières Samtid ringcagede *Scapins Skalkestykker*, fordi det, blottet for poetisk Værd, var løst komponeret over ikke helt originale, omend vittige Indfald. Og uden at fornærme *Aprilsnarrene* tør man maaske sige, at det ikke er den menneskelige Aands fineste Blomst. Dog Stykket egner sig for konfirmerede og ukonfirmerede Børn, og det er Hovedsagen. Kun turde Tidspunktet nu være kommet, hvor Teatret ophæver den ved den barnløse Heibergs Gnavenhed truffne Bestemmelse om Børns Indladelse. Hvorfor skal Børn

under ti Aar udespærres, naar dog Repertoiret — ved Operaer, Udstyrsstykker, Balletter, Vaudeviller og Farcer — afgiver en saa fortrinlig Underholdning for de Smaa? Det er jo Barbari. Nu stryges endogsaa de uartige Ord af Holberg, og Pigeinstitutterne kan da trygt sende deres Elever i Teatret. En Scene, hvor intet nævnes med sit rette Navn, turde stik imod Holbergs Ønske blive den danske Skueplads.

Forsaavidt bærer man sig rigtigt ad, naar man udvisker hans Personlighed af *Det lykkelige Skibbrud*, idet man overgiver Rollen til Hr. Jerndorff. Man kan iøvrigt mene, hvad man vil, om denne Skuespillers Begavelse, enhver vil indrømme, at han ikke ævner at fremstille Avtoritet, Mandsvilje, uforfærdet Styrke, hvilke Egenskaber den alvorlige Satyricus bør besidde, jo mere Tilskuerne er vante til at opfatte Philemon som den inkarnerede Holberg. Skuespilleren maa ved sin blotte Optræden imponere, da han skal udgøre Stykkets Midtpunkt. Hr. Jerndorff fører sig med en Art balletmæssig Anstand og en Strømpeskaftholdning, som især blev iøjnefaldende overfor Hr. Mantzius' fortrinlige Rosiflengiuskikkelse. Naar denne saa genialt gjorde Rosiflengius skarp som en Ragekniv, burde Philemons Repliker falde tunge som Kølleslag.

Uden Tvivl burde Rollen gives til Hr. Emil Poulsen, som iøvrigt ikke magtede den, da Styk-